

[dlya-5-10-11-klasiv-specialnih-zakladiv-serednoyi-osviti-dlya-osib-z-osoblivimi-osvitnimi-potrebami.](#)

6. Положення про індивідуальну форму здобуття повної загальної середньої освіти, затверджене наказом МОН від 12 січня 2016 р. №8. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0184-16#Text>.

7. Постанова Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. №221 «Про затвердження Положення про спеціальну школу та Положення про навчально-реабілітаційний центр» зі змінами від 04.08.2021 №843, від 03.11.2021 №1132, від 30.08.2022 №979. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/221-2019-%D0%BF#Text>.

8. Рекомендації МОН та UNICEF щодо організації програм з надолуження освітніх втрат. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/2023/07/31/Unicef.Immidiate.actions.frame.proofreading.ua.1-31.07.2023.pdf>.

Гринчук Л.В.,
методист ресурсного центру
з підтримки інклюзивної освіти
КЗ «Інститут післядипломної педагогічної освіти
Чернівецької області»

ОСОБЛИВОСТІ НАДАННЯ ЛОГОПЕДИЧНИХ ПОСЛУГ ДІТЯМ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ У 2024/2025 Н.Р.

Розвиток сучасної України й інтеграція її в європейський простір значною мірою впливає на формування освітньої політики. Особливо це питання стосується забезпечення права дітей з особливими освітніми потребами на навчання [1].

Корекційна логопедична робота є важливою ланкою комплексного психолого-педагогічного впливу на дитину, адже стимулює розвиток усіх когнітивних процесів, передусім мовленнєвої функції, розширює комунікативно-пізнавальну діяльність дітей через основні форми організації їхнього життя: гру, навчальну діяльність, рухову активність, спілкування з однолітками та педагогами. Сучасні вимоги до теорії і практики логопедії актуалізують проблему пошуку найбільш ефективних методів і прийомів корекційно-розвиткової та попереджувальної роботи з

дітьми, які мають функціональні мовленнєві труднощі [3, с. 6].

Діяльність учителя-логопеда регламентується нормативно-правовими документами, як і для інших педагогічних працівників закладів освіти, а також Положенням про логопедичні пункти системи освіти, затвердженим наказом МОНУ від 13.05.1993 №135, та Порядком комплектування дошкільних навчальних закладів (груп) компенсуючого типу, затвердженим наказом МОНУ і МОЗУ від 27.03.2006 №240/165 [4].

На логопедичні пункти та в спеціальні групи ЗДО насамперед зараховуються здобувачі освіти, функціональні мовленнєві труднощі яких перешкоджають успішному навчанню [4].

Для покращення якісної організації освітнього процесу Міністерством освіти і науки України готується проєкт Порядку надання логопедичних послуг у системі освіти. Проєктом передбачено:

- оновлення положення про логопедичні пункти в системі освіти, у тому числі визначення порядку їхнього створення, функціонування та надання ними логопедичних послуг;

- визначення особливостей надання логопедичних послуг учителями-логопедами закладів дошкільної та загальної середньої освіти, їхніх обов'язків та повноважень;

- визначення особливостей надання логопедичних послуг в інклюзивно-ресурсних центрах, обов'язків та повноважень учителів-логопедів цих установ;

- унормування організації надання логопедичних послуг, у тому числі форм організації такої роботи, документів, які мають вести вчителі-логопеди, особливостей розбудови матеріально-технічної бази.

Актуальним для вчителів-логопедів закладів загальної середньої та дошкільної освіти у 2024/2025 н.р. також є:

- оцінювання мовленнєвого розвитку дитини з метою визначення структури і ступеня складності мовленнєвих труднощів;

- виявлення індивідуальних особливостей мовленнєвого розвитку дитини і причин виникнення порушень у розвитку;

- вибір оптимальних для розвитку дитини з мовленнєвими порушеннями корекційних програм, методів і прийомів у відповідності до особливих освітніх потреб;

- організація і проведення індивідуальних і групових занять з корекції порушень усного і писемного мовлення, а також з розвитку комунікативних навичок дітей;

- індивідуальне і групове консультування батьків з визначених проблем;
- формування психолого-педагогічної компетентності батьків, діти яких навчаються в інклюзивних класах/групах;
- консультування педагогів та інших учасників освітнього процесу з питань мовленнєвого розвитку;
- забезпечення логопедичного супроводу дитини з мовленнєвими порушеннями в закладі з інклюзивним навчанням;
- розробка індивідуально-орієнтованих корекційно-розвиткових програм;
- допомога в упровадженні адаптованої/модифікованої освітньої програми для осіб з особливими освітніми потребами.

Наголошуємо, що весь процес корекційного навчання має чітку комунікативну спрямованість.

У зміст професійної діяльності вчителя-логопеда входить діагностична, корекційно-розвиткова, організаційно-методична, консультативно-просвітницька і профілактична робота. Кожний напрям діяльності вчителя-логопеда включається в єдиний процес комплексного логопедичного супроводу, маючи свою специфіку та конкретне змістове наповнення.

Звертаємо увагу, що вчитель-логопед входить до складу мультидисциплінарної команди фахівців, які реалізують психолого-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному освітньому просторі, безпосередньо надає корекційно-розвиткові послуги, які направлені на подолання труднощів під час навчання, що пов'язані з проблемами мовленнєвого розвитку й комунікативних труднощів.

Учитель-логопед як фахівець команди психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі освіти:

- надає корекційно-розвиткові послуги дитині з особливими освітніми потребами згідно з індивідуальною програмою розвитку;
- здійснює моніторинг досягнень у мовленнєвій сфері розвитку дитини згідно з індивідуальною програмою розвитку;
- надає рекомендації педагогічним працівникам щодо особливостей організації освітнього процесу, реалізації корекційно-розвиткових цілей в процесі навчання, технологій для досягнення кінцевих цілей навчання, визначених в індивідуальній програмі розвитку, та щодо застосування адаптацій/модифікацій;

- консультує батьків дитини з особливими освітніми потребами [5].

Згідно з постановою КМУ від 15.09.2021 №957 психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові послуги вчителі-логопеди надають шляхом проведення корекційно-розвиткових занять відповідно до Висновку про комплексну оцінку розвитку дитини. Такі заняття можуть реалізуватися на двох рівнях: індивідуальному – учитель-логопед застосовує індивідуалізовані методи, прийоми і форми роботи; груповому – від 2 до 8 дітей. Група комплектується з урахуванням індивідуальних особливостей учнів.

Тривалість корекційно-розвиткових занять для вихованців ЗДО визначається відповідно до віку дітей та виду діяльності за освітніми напрямками. Для учнів ЗЗСО становить: індивідуальне – 20-25 хв.; групове – 35-40 хв.

Години, визначені в індивідуальній програмі розвитку для проведення корекційно-розвиткових занять, не враховуються під час визначення гранично допустимого тижневого навчального навантаження дітей з особливими освітніми потребами [6; 7].

Наголошуємо, що дітям, у яких під час навчання в ЗДО та ЗЗСО виявлено труднощі, за рішенням закладу може надаватися **підтримка першого рівня**. Інститутом спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України розроблено методичні рекомендації для закладів загальної середньої освіти щодо визначення освітніх труднощів I рівня підтримки в освітньому процесі закладів загальної середньої освіти та методичні рекомендації щодо визначення освітніх труднощів і рівнів підтримки в дітей раннього та дошкільного віку, у яких прописано:

- алгоритм визначення категорій освітніх труднощів (рівнів) у дітей раннього й дошкільного віку та порядок забезпечення їхньої підтримки в закладі дошкільної освіти;

- маркери для визначення освітніх труднощів (рівнів) у дітей раннього віку (2-3 років), дошкільного (3-6 років) та шкільного віку;

- опитувальники для визначення I рівня підтримки здобувачів освіти дошкільного та шкільного віку;

- діагностичний мінімум для визначення рівнів підтримки в дітей раннього (2-3 років) та дошкільного віку (3-6 років);

- картки досягнень дошкільників [2].

Для дітей, яким визначено I рівень підтримки, учителі-логопеди надають консультативну допомогу, а також дитина може отримати

логопедичні послуги в логопедичному пункті системи освіти.

Успішність подолання функціональних мовленнєвих труднощів у дітей з особливими освітніми потребами залежить від цілеспрямованого пошуку вчителями-логопедами шляхів удосконалення організації корекційної роботи, урахування індивідуально-типологічних особливостей дитини з порушеннями мовленнєвої діяльності, свідомого проектування змісту корекційного навчання на основі оптимального поєднання традиційних та інноваційних педагогічних технологій, дидактичних методів і прийомів.

Подолання освітніх втрат

Освіта в умовах воєнного стану в Україні змусила кардинально переглянути та пристосувати до існуючих реалій форми, методи й засоби навчання. Наразі пріоритетними стають гнучкість, адаптивність, зворотний зв'язок, швидке реагування на зміни в соціальному середовищі. Сьогодні в українській освіті однією з найгостріших проблем є подолання освітніх втрат учнів. Ця тема є такою актуальною в сучасних реаліях України, що нею опікується не лише педагогічна громада, а й майже все українське суспільство.

Перед освітянами постала необхідність оперативно розв'язувати проблеми, досі не властиві нашій школі, як-от: організація освітнього процесу в умовах загрози життю і здоров'ю дітей; врахування діапазону відмінностей форм і способів навчання з метою забезпечення якості освіти школярів, які навчаються очно, дистанційно, у змішаному або індивідуальному форматі; індивідуальний характер прогалин у результатах навчання, викликаний особливостями їхнього прояву в різних умовах перебування учнів тощо.

Ключовими викликами освітнього процесу в умовах війни є:

- нестабільні умови навчання;
- обмеженість способів організації навчально-пізнавальної діяльності;
- зниження мотивації
- нестабільний психоемоційний стан учнів/учениць та вчителів.

Як відомо, система навчання й виховання дітей з особливими освітніми потребами є невід'ємною складовою частиною єдиної системи освіти, яка в нашій державі унормована законодавчо. Отже, питання освітніх втрат здобувачів освіти стосується кожного українського учня/учениці.

Першочергово вчителю-логопеду необхідно провести діагностичні роботи для виявлення навчальних втрат учнів, потім на педагогічній раді обговорити план спільних дій, інформувати про наявні освітні втрати учнів і їхніх батьків [8].

Для діагностування доцільно використовувати всю палітру інструментів:

- педагогічне спостереження;
- невербальний та вербальний зворотний зв'язок від учнів;
- усне опитування;
- аналіз учнівських робіт (виконання завдань на різноманітних платформах, письмові роботи);
- самооцінювання і взаємооцінювання;
- оцінювання особистісного розвитку учнів батьками.

Подолання освітніх втрат це тривалий процес, який вимагає додаткових зусиль від педагога і наявності певної мотивації в учнів. З метою забезпечення розвитку емоційно-вольової сфери рекомендується:

- мотивувати дитину за допомогою створення позитивної атмосфери з опорою на її досвід та інтереси (улюблені мультики, ігри та ін.);
- пропонувати спочатку завдання, які дитина здатна виконати з легкістю й отримати схвальну оцінку за їхнє виконання;
- продемонструвати на власному прикладі виконання завдання;
- не змушувати дитину виконувати завдання всупереч її бажанню; необхідно переключити її увагу на інший вид діяльності і непомітно долучити знову, можливо, дещо змінюючи умови виконання.

Звертаємо увагу, що у процесі організації освітнього процесу важливо висувати правильні вимоги стосовно виконання дитиною завдань. Задля цього потрібно:

- уважно проаналізувати інструкцію до завдання на предмет наявності складних для сприймання слів;
- перевірити доступність змісту завдання з огляду на особливості мовлення дитини;
- визначити прийнятний для дитини обсяг завдання, обрати правильний темп його виконання.

Щоб не поглиблювати навчальні втрати, варто продумати певні навчальні активності й в укритті під час повітряної тривоги. Ця діяльність якраз може бути не за поточною темою, а спрямована на подолання навчальних втрат: дидактичні ігри, опитування, робота в парі і

групі, робота в робочих зошитах на друкованій основі чи робота з індивідуальними картками, які постійно є в укритті.

Список використаних джерел та літератури

1. Інклюзивна освіта: навчальний посібник. Київ: ТОВ «Агентство «Україна», 2019. 300 с.
2. Лист МОН №4/1196-22 від 08.06.2022 «Про методичні рекомендації щодо визначення освітніх труднощів та рівнів підтримки у дітей раннього та дошкільного віку». URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/doshkilna/2022/06/23/List.MON-4.1196-22-08.6.2022.pdf>.
3. Рібцун Ю.В. Професійний довідник учителя-логопеда дошкільного навчального закладу. Х.: Вид. група «Основа», 2012, 239 с. (Серія «Професійний довідник»).
4. Наказ МОН №135 від 13.05.1993 «Про затвердження Положення про логопедичні пункти системи освіти». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0059-93#Text>.
5. Наказ МОН №609 від 08.06.2018 «Про затвердження Примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної та дошкільної освіти». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0609729-18#Text>.
6. Постанова КМУ №957 від 15.09.2021 «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/957-2021-%D0%BF#Text>.
7. Постанова КМУ №765 від 21.07.2021 «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо організації навчання осіб з особливими освітніми потребами». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/769-2021-%D0%BF#Text>.
8. Рішення Комітету ВР з питань освіти, науки та інновацій №122 від 07.06.2023 «Про затвердження Рекомендацій “Освітні втрати й освітні розриви на рівні загальної середньої освіти: вимірювання та механізми подолання”». URL: https://www.rada.gov.ua/news/news_kom/237512.html.